

INHOUD

Inhoudsopgave

voorwoord

1. Opening

2. Inleiding

3. De rol van informatie en voorlichting in het toerisme naar de derde wereld

INFORMATIE
en VOORLICHTING
aan TOERISTEN
naar de DERDE WERELD

4. Nieuwsgierigheid en distributie

Verslag van het symposium "Informatie en Voorlichting aan Toeristen naar de Derde Wereld".

5. De rol van de organisatie van de toeristen

6. Conclusie

7. Afsluiting

Nijmegen, januari 1987.

Stichting Toerisme & Derde Wereld
Postbus 1504 6501 BM Nijmegen

INHOUDSOPGAVE

	pagina
Inhoudsopgave	1
Voorwoord	3
1. Opening.	5
2. Inleiding.	7
3. De rol van informatie en voorlichting in het toerisme naar de Derde Wereld.	11
4. Informatie en voorlichting aan toeristen naar de Derde Wereld in West-Duitsland.	25
5. Blickwechselfilm en discussie.	31
6. Informatie en voorlichting aan toeristen naar de Derde Wereld in Nederland.	35
7. Een reactie op de presentaties vanuit de reisindustrie.	49
8. Discussie.	51
9. Afsluiting.	55
Bijlagen:	
- deelnemerslijst	
- Wijnmaaldeclaration (TEN)	
- ECTWT	
- Bad Bolldeclaration	

VOORWOORD

Deze bundel biedt u een verslag van het symposium "Informatie en Voorlichting aan Toeristen naar de Derde Wereld" dat op 2 december 1986 in het Koninklijk Instituut voor de Tropen plaatsvond. De stichting Toerisme & Derde Wereld beoogde met deze dag de mogelijkheden te verkennen om in Nederland bij te dragen aan de informatievoorziening voor toeristen naar de Derde Wereld. Sprekers uit Nederland en Duitsland spraken een publiek toe bestaande uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de overheid, de Derde Wereldbeweging, de kerken, de wetenschap en de pers. Mede door een subsidie van de NCO werd dit symposium mogelijk gemaakt.

De stichting Toerisme & Derde Wereld stelt zich ten doel:

- aandacht en betrokkenheid te vragen voor de problemen met betrekking tot het toerisme naar de Derde Wereld,
- initiatieven te nemen en te ondersteunen die gericht zijn op het stimuleren van positieve en het beperken van negatieve gevolgen van dit toerisme,
- een bijdrage te leveren aan een betere verstandhouding en beter begrip tussen de toerist en de lokale bevolking.

In de Derde Wereld klinkt een steeds luider stem die vraagt om andere vormen van toerisme. Het toerisme naar ontwikkelingslanden zou moeten plaatsvinden op de voorwaarden die mensen in die landen stellen. De Ecumenical Coalition on Third World Tourism (ECTWT), waarbij alleen niet-westerse organisaties aangesloten zijn, probeert sinds een tiental jaren om deze voorwaarden in te vullen. Een ervan, waaraan we in het Westen kunnen bijdragen, is een betere voorbereiding van toeristen.

De ECTWT wordt ondersteund door netwerken in Japan, de Verenigde Staten en Europa. De stichting Toerisme & Derde Wereld is lid van het Tourism European Network (TEN). Vanwege de jarenlange ervaring met voorlichting aan toeristen van de leden van TEN (met name de Studienkreis für Tourismus) werken we ook in Nederland in de eerste plaats aan een voorlichtingsprogramma voor toeristen. Met dit programma wil de stichting Toerisme & Derde Wereld bereiken dat de toerist gemakkelijker toegang heeft tot bestaand voorlichtingsmateriaal, dat het materiaal beter

geïmproviseerde bespiegeling vanuit het toeristisch bedrijfsleven. Daarna is er ruim tijd om over de lezingen te discussiëren.

Ik wil van deze mogelijkheid ook gebruik maken om het Koninklijk Instituut voor de Tropen te bedanken voor het beschikbaar stellen van de ruimte. Ik hoop dat u een nuttige en aangename dag zult beleven.

Dank u.

2. INLEIDING

dhr. F. Fontaine: Reizigers-Informeren-Reizigers dagen, Tropenmuseum.

Ik wil beginnen met iedereen van harte welkom te heten.

Er is een reden waarom dit symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen gehouden wordt. Wij organiseren al jaren de Reizigers-Informeren-Reizigers dagen. Hier geven we de toeristen informatie, variërend van praktische (wat kost een buskaartje) tot achtergrondinformatie (lezing over de gevolgen van toerisme, religie etc.) en films. Deze dagen zijn niet-kommerciëel, er zijn bijvoorbeeld geen reisbureaus. Steeds staat op zo'n dag een land centraal. We nodigen gasten uit met reiservaring maar ook wetenschappers. We willen dat toekomstige toeristen alle soorten informatie kunnen krijgen; niet alleen positieve maar ook negatieve zaken komen aan bod.

We steunen de stichting Toerisme & Derde Wereld omdat we vanwege onze activiteiten op hetzelfde terrein weten dat er een markt is voor die informatie. Veel reisorganisaties kunnen of willen die informatie niet geven. Daar kom ik later op terug.

De bezoekers van onze dagen nemen nog steeds toe in aantal. De laatste Thailand/Burma-dag trok bijvoorbeeld 12-1300 mensen. En zij zijn niet verrast om Amnesty en de Werkgroep Inheemse Volken naast de Thai Tourist Office te vinden, promotionele naast kritische informatie. En deze twee gaan samen.

Uit de bezoekersaantallen blijkt dat er behoefte is aan informatie die verschilt van die van de toeroperators. Dat komt omdat er een nieuw soort toerist is die naar de Derde Wereld gaat. Hij is meer gemotiveerd, zijn belangstelling gaat niet alleen naar de hoogtepunten van de cultuur (tempels) maar naar cultuur in zijn algemeenheid (wat gebeurt er in het dagelijks leven). Bovendien wil hij goed geïnformeerd zijn.

In Nederland kun je via allerlei media ontzettend veel informatie over de Derde Wereld krijgen. Je krijgt dan ook veel negatieve dingen te horen. Mensen weten daarom wat er daar gebeurt. Toch verkopen toeroperators en

soms ook verkeersbureaus hun reizen nog steeds als tropische verrassingen. Maar de toerist weet wel dat er meer aan de hand is en wil daarover ook meer informatie. Toeroperators geven deze niet en gaan daarbij mijns inziens voorbij aan de behoeften van deze nieuwe toerist.

Natuurlijk kennen deze bedrijven ook de keerzijde van de Derde Wereld maar willen die, waarschijnlijk uit concurrentieoverwegingen, niet geven. Ze verkopen daarom liever paradijzen dan realiteit. Daar komt bij dat ze niet over alle Derde Wereldbestemmingen informatiemateriaal ter beschikking hebben om aan toeristen te geven.

Maar een toerist zal vroeg of laat met die realiteit gekonfronteerd worden. Je kunt hem niet in een air-conditioned kokon verplaatsen van hotel naar hotel. Eens wordt hij gekonfronteerd met de realiteit die hem hard op het dak kan vallen en hem een shock kan geven. Een toerist die goed voorbereid is en weet wat de realiteit is, goed en slecht, zal in zo'n konfrontatie weten waar hij aan toe is. Dit is beter voor het ontvangende land maar ook voor de reiswereld. Je krijgt pas een tevreden klant als hij realistische verwachtingen heeft!

Omdat mensen deze informatie nodig hebben, en ook willen, wordt dit symposium in samenwerking met de Reizigers-Informeren-Reizigers dagen georganiseerd. We hopen dat de stichting kan helpen bij ons werk. De Reizigers-Informeren-Reizigers dagen zijn slechts een aantal zondagen over het jaar. Toch zien mensen ons als een vraagbaak. Voor informatie op al die andere dagen in het jaar is er een taak voor twee of drie personen weggelegd en we hopen dat de stichting Toerisme & Derde Wereld ons daarbij helpt. De markt is er.

Daarvoor moet de stichting twee functies hebben:

- het geven van brede informatie over allerlei onderwerpen. Travel-agencies kunnen hun klanten daarheen doorverwijzen en ik heb al aangegeven dat dit voor hun niet slecht is, in tegendeel.
- Daarnaast zou ze een platform moeten creëren waar groepen uit de Derde Wereld, de reisindustrie, maar ook toeristen elkaar kunnen ontmoeten en kunnen uitwisselen. Natuurlijk hebben we daarbinnen verschillende belangen, maar soms overlappen die elkaar en het zou goed zijn om een of

twee keer per jaar die ideeën en belangen uit te wisselen. Nu werkt men naast elkaar en tegen elkaar zonder enige vorm van communicatie.

We moeten voorkomen dat de stichting Toerisme & Derde Wereld een eiland van idealisme wordt. Het moet niet utopie tegenover kommercie worden, met daartussen de klant, waarbij men elkaar verwijten maakt. Vooral nu het toerisme naar de Derde Wereld toeneemt is het belangrijk om een instituut te creëren waar de betrokkenen kunnen praten over hun belangen. Negatieve informatie heeft toeristen nog nooit ervan weerhouden om te reizen. Integendeel, ondanks meer communicatie is het toerisme toegenomen.

De 40.000 toeristen die de Reizigers-Informeren-Reizigers dagen bezocht hebben, bewijzen dat zo'n brede informatievoorziening sukses kan hebben en ik hoop dat we op deze dag mogelijkheden vinden om met de stichting Toerisme & Derde Wereld aan zo'n breed initiatief te werken.

3. DE ROL VAN INFORMATIE EN VOORLICHTING IN HET TOERISME NAAR DE DERDE WERELD

dhr. G. Pfäfflin: Zentrum für Entwicklungsbezogene Bildung/ECTWT.

1. A Theory on Tourism

In order to understand what is done in the European context especially in the field of information programs on Third World tourism, I would like to begin with some basic sentences which help to build up a "theory on tourism". These thoughts were already published in 1959 by the German writer Hans Magnus Enzensberger (in: Einzelheiten I, Bewußtseinsindustrie, Suhrkamp 63). Enzensbergers' theory influences knowingly or unknowingly all concientization programs in which we are engaged:

All tourism critique is a "blind critique". It usually comes from a person who himself travels intensively. He fears that his own privileged position is threatened. He wants to keep travel exclusive. Tourism critique is immanent to the system. In reality tourism critique is inseperable from tourism itself.

We know travelling is fundamental to human beings. Yes, it is true, travel is one of the oldest and most general aspects of human life.

But: Well into the 18th century, travel for its own sake was unknown. Merchants, messengers, soldiers, criminals were the people who travelled. To travel is "to roam". Just think of Odysseus, who roamed, who wandered so far.

This is also true for the conquistadores and discoverers. They, too, are the tools of politics. It is not until much later that they became the objects of wishful thinking.

In the 18th century, the strict purposefulness of travel began to loosen. Young nobles undertook their cavalier tours in order to see "le monde", or the bathing tours of high society.

A travel manual of those days describes only the shortest routes from one point to another. No noteworthy sights on the way are mentioned. The author of the travel manual, Reichard, recommends taking loaded pistols on every journey or others advise the reading of mass before a journey.

In the 19th century, the first bibles of tourism were written: John Murray wrote his "Red Book" (1836) and Baedeker "Through the Rhineland" (1839). The new tourism movement had its holy scriptures.

The historical situation which produced tourism is a syndrome of political, social, economic, technical and mental traits. The victory of the bourgeois revolution creates a consciousness of freedom in the individual which does not die despite restorative attempts. A revolution in production methods corresponded to the political revolution: Through the building of railways and steamships a spatial homogeneity was reached.

The intellectual roots of tourism: German, French and English Romanticism, which transferred in space and in time the freedom which in reality was beginning to suffocate: Into Nature remote from civilization, and into the long past history. (Lord Byron, Gray, Rousseau, Chateaubriand, Seume, Eichendorff, Wackenroder, Chamisso). These are the leading motifs of tourism to the present day: untouched landscape, untouched history, the elementary, adventure. While the faraway becomes attractive, the nearby has to be denounced.

Tourism is an escape from self-made reality by use of its means of transport, this in turn meaning a frustration of tourism. While you reach the untouched the untouched is not anymore untouched.

Alpinism is an especially pure embodiment of the ideology of tourism: The goal is the elementary, the untouched, but by being reached, it is destroyed. Travel works according to the rules of competitive sport - you always have to be first.

The new human right of freeing oneself of one's own civilization, far away, in the harmless guise of a holiday trip: The destination has to be accessible and inaccessible, far off from civilization and comfortable.

For the moment, the new right is the right of the Bourgeoisie. But in July 1841, Thomas Cook, a gardener and carpenter, organized the first trip in England, for the members of his temperance society; 1845 first travel office. This started the homogenization of society. Cook organized the broad, lower-middle-class public.

The victory of tourism is a Pyrrhic victory. Tourism as an industry, travel as a consumer object. The liberation from the industrial world has established itself as an industry, the trip away from the world of consumer objects has itself become a consumer object.

Three characteristics of tourism as an industry:
Standardization, assembly, series production.

- Standardization: The standardized basic elements of the trip are the "sight" and the obedience with which the "sight" is celebrated. This proves that the tourist cannot endure the freedom he professes to be enjoying.
- Assembly: The ticket and coupon, the IT-Tour, the compact tour arrangement.
- Series: The price must be low, so that the product's market can expand.

Returning home is part of the touristic journey's program: The tourist himself becomes a "sight" to see. He has to touch as well as to publicize the untouched distant places. But he proclaims something long known to everybody. He is a consumer and at the same time an employee of the tourism industry. His reproduction of the host countries resembles a cheap copy.

That is what causes the sadness of secret disappointment. The tourist is tourism's best advertising medium, although he dissociates himself from tourism. The tourists are always the others.

There is a sadness of the tourist. He knows of the futility of his escape, his consciousness of his futility. But the escapist movement can be commercialized. This is what the "bad dealers" do.

The wave of tourism is a single fleeing motion away from reality. But every

flight criticises what it turns away from (i.e. society). This fleeing motion is criticism. The running away is the tourism critique.

Otto Weininger, an Austrian philosopher, wrote: "You can never depart for freedom from a railway station. The return ticket in your pocket shows that freedom is not your goal."

2. Special Aspects of the Problem of Third World Tourism

2.1 Figures Increase of Tourism

Who dares to criticize?

The tourism market in my country is optimistic. Since last year, tourism has been a growing branch of trade again. This inspite of the hijacking of the Achille Lauro, the attack on Libya, the terrorism which goes on in Europe, the Tschernobyl catastrophe. In 1985 almost all signals were at "go". In West Germany, travelling intensity, journeys to foreign countries, package tours and air travel have increased compared with last year.

In 1985, 27.6 mill. West Germans went on one or more holiday trips longer than 5 days. Children under 14 years of age are not counted in this figure (not being covered by the annual travel analysis of the StfT)*. 20.9 mill. travelled abroad (65%) and 11.2 mill. within West Germany (35%). 1.5 mill. West Germans went to extra-European countries. And about 700,000 of these went to Third World countries. That is approx. 2% of the tours undertaken by West Germans in 1985.

The number of Third World trips has remained constant for several years. Travel agents state that the number of journeys to the Third World is stagnating. The market cannot be expanded. The prices for Third World trips are too high, the distances too great for many destinations. All the more impressive - so the travel agents - is the great number of journeys across borders: Over 286 mill. worldwide in 1983. 68.5% of these were to Europe, 17.6% to America (North America, Latin America, the Caribbean), 2.3% to Africa, 8.1% to East Asia and the Pacific area, which witnessed an especially strong upswing as a holiday destination. 2.4% of the journeys were to the Middle East and 0.9% to South Asia.

* Studienkreis für Tourismus

Holiday trips make up for 90% of all tourism. The rest is allotted to business travel.

30 mill. people worldwide travelled to Third World countries. So that is a little under 10% of all international travel.

Let us ask the following questions: Are these 30 million people travelling to the Third World as tourists every year many or few? What effects does this tourism have on the countries of the Third World? What is the criticism based on?

2.2 The Content of Tourism Critique (Tourism immanent critique)

Mass tourism is a sign of prosperity. It is the rich who travel and not the poor. Third World tourism as the tourism of the rich to the countries of the poor was for many years seen almost exclusively under the aspect of its economic value for the Third World. It seemed to be a fast way to economic development. The developing countries thought that a country lacking an industrial basis and international contacts for its development could obtain both as well as thousands of jobs by opening wide its gates for the rich foreign tourists. That would bring hard currency into the country. This in turn would prepare the grounds for the necessary investments, the construction of airports, roads, hotels and so on. Many developing countries and their collaborators in the industrialized countries thought they had found a gold mine: large profits at low costs. You only had to capitalize the raw materials sun, sand and sea, and that would be the beginning of development. That was the myth of the 1960s.

In 1984, UNESCO published a study entitled "Tourism Transnational Companies and Cultural Identities". It states that 80% of the total expenditure in international tourism is made in the 24 industrialized countries united in the OECD. The Third World accounts for only 10%, and even these 10% are distributed unequally among the developing countries.

The essay states "that the development of tourism has cost many poor countries a great deal. The initial investments were yet greater than first assumed and the amortization periods were extraordinarily long. To their consternation, most developing countries had to realize that the expected blessing was long, too long in coming. In addition, tourism is a very instable industry subject

to the ups and downs of economic conditions and changing trends. Besides, a large portion of the income resulting from tourism in Third World countries flows back to the industrialized nations, mainly through the transnational enterprises controlling most of the hotel chains, transport facilities and the trade involved. In 1980, the OECD-countries only spent \$4 billion more on tourism than they received through it."

In order to help you evaluate this figure properly, let me give you the following comparison: The earnings through tourism in West Germany were approx. 14 billion DM in 1984, whereas German tourists spent about 40 billion DM abroad.

Besides the points named by the UNESCO, tourism critics have compiled a great number of negative effects not only concerning economy but also the social and cultural fields. It was surprising for the developing countries that with tourism, which they had encouraged, they also got tourists. They had not expected and were not prepared for them.

These are the main negative factors mentioned:

- Threat to and destruction of the environment by reckless intrusions upon Nature (beach hotels, wildlife sanctuaries)
- To the detriment of the domestic population, the domestic economy is adapted to the tourist's requirements. (Just consider the fact that 600 l of water are nowadays needed every day for each tourist in the Third World, and that in countries suffering from lack of water.)
- rising land and market prices
- good jobs only for qualified workers who have to be trained according to Western standards, and consequently even greater income differences.
- Destruction of traditional social structures
- growing tendency towards a begging and tip-demanding mentality
- Increase in criminality and prostitution.

This list could be continued. Let me mention just one more item. Tourism critics very soon threw doubt upon tourism's effect of international understanding and by doing so destroyed the myth of tourism, which says "Tourism is to contribute to international understanding, prosperity, the general respect and conservation of human rights" (Statute of the World Tourism Organization).

In face of the immense movement of mass tourism around the globe, the chances and preconditions for a genuine inter-human approach are extremely poor. The meetings between travellers and those visited are delusions. Jost Krippendorf, a Swiss tourism critic, says, "where the "away-from" motivation and self-centredness dominate, where masses appear which can only be dealt with by large numbers and not as individuals, where commerce, hectic and heteronomy prevail, where a feeling of superiority and inferiority arises, where the differences are too great, the heart must stay behind and no genuine approach can take place."

This negative fact is of great importance. For after all, most tourists think that long-distance tourism promotes international understanding and friendship. But the conditions under which tourists and those visited meet make any other result impossible. Leisure and pleasure for the one means work for the other. The leisure-time behaviour and need for recreation of the one clashes with the other's work-time behaviour and making a living.

That does not promote any understanding. When wealth meets poverty, the people in the Third World learn by tourism to think rich while they are still forced to live poor.

2.3 The Reaction on Tourism Critique

What did we achieve? What did we not achieve?

The tourism critics in Europe did not remain unheard. Their criticism has had effects. It has, above all, made people realize that tourism to the Third World is always connected with the North-South problem, i.e. that of hunger, the debt crisis and its poverty-producing effects, and the destruction of the ecological system. Tourism is a political issue.

In the field of public relations work on development policy, tourism critics have initiated numerous projects with the aim of helping to reduce the information deficit on Third World countries present among long-distance travellers. The "Sympathy Magazines", which cover 15 Third World countries at present, are one example of a successful project. Another one is the series of "New-Angle"-films on the subject of touristic misbehaviour, which are shown on large capacity aircraft.

The criticism of tourism has led to qualifying measures in the field of the training and further education of travel guides. In courses on development policy, these people have for several years been undergoing preparation for their task as "international teachers".

In the protestant Church of Germany we started several years ago a program which we call "Study tours into countries of the Third World and reverse programs", where the return visit is an essential part of the groups own traveling. The educational objectives of study tours and reverse programs must be in line with the ecumenical principles of development.

Tourism critics have helped to reveal a deplorable state of affairs in tourism, e.g. the connection between tourism and prostitution, and the trade in women involved. In this way, attention was called to the situation of women in the Third World. Several governments have meanwhile taken legislative measures for the protection of women.

Of course this has not changed anything concerning the deplorable fact of sex tourism. GABRIELA, the umbrella organization of almost all women's groups in the Philippines, has just recently held German tourists responsible for the "escalation of prostitution in the Philippines in general and especially of male prostitution."

Tourism critique has most certainly contributed to making our society today treat prejudices differently than in earlier years: prejudices and norm systems which are of decisive importance in the intercultural dialogue between tourists and Third World people, e.g. norms concerning order, cleanliness, work, intelligence and diligence, or norms on social behaviour.

But maybe the tourists going to the Third World are better than their reputation. Increasing travel experience has led to more readiness and openness towards qualified methods and subjects of travel among West German tourists. There is, for instance, interest in a problem-oriented tour preparation focusing on the specific region of the journey and information during the trip as to the living conditions of those visited. There is interest in issues of development policy. People would be willing to live in small, local-style hotels. But all this is not offered by the travel organizers.

In addition, tourism critique has certainly caused West German governments not to regard the sponsoring of tourism projects as the prime task of their development policies, but to give priority support to other economic sectors, e.g. agriculture, and hope that this brings a direct gain for more people.

And it was probably the criticism of tourism in the Third World which has enlivened the discussion just begun here in Germany regarding all the environmental pollution caused by tourism in our European region.

Tourism critics have certainly not remained unheard - their efforts have not been in vain. But they have no essential consequences to report, either. So, for instance, we cannot say that the travel industry selling holiday trips to the Third World had produced any relevant new qualitative improvements.

At an international consultation on the subject of "Third World People and Tourism" held in the Evangelische Akademie Bad Boll in March this year, a speaker of one of the largest travel organizers in the world said that the tourism industry could not influence economic and social structures. It had to leave it to the individual governments to decide whether they wanted tourism and which kind they wanted. In no case could the travel organizers give their customers going to the Third World - and mainly heading for sea, sun and sand - an introduction to the culture of the country of destination. The travel industry did not deny the negative effects of tourism, but it could not be tempted into starting information campaigns for its customers. "Development aid is not our task. Our aim is profit."

Not have tourism critics ever managed to make travel organizers cancel from their holiday lists certain countries in which human rights are quite obviously disregarded. Since their 1980 "Declaration of Iximche", for instance, 23 Indian tribes in Guatemala have been calling for the stop of tourism to their country - its third-largest source of income -, tourism being of advantage only to the small number of rich and the government. "We, the Indians, become an object of tourism, from which we profit least of all." For a long time, tourism critics have called for the cancellation of South Africa from the holiday list. This has been without success, for the travel industry sells the product "tourism" as the customers want it, "without regard to economic or political systems."

We have only just begun to succeed in teaching the customers to behave critically in tourism. Two years ago, TEN, the Third World Tourism Ecumenical European Net, started a crusade similar to the campaign "Buy Food Critically", and which called for a critical consumer attitude in tourism. This campaign "Buy critically in Tourism" has showed no success as yet. This may be because everyone, after all, likes travelling, in any case, whether they are aware or unaware of the consequences.

2.4 The Churches in the Third World speak up

Critics of mass tourism could and can be found not only here, but also in the Third World. Maybe they have not been active for long, or maybe we just didn't notice them.

At the international tourism consultation in Bad Boll, a social scientist from Mauritius reported how difficult it is to create a critical consciousness towards Tourism in her country, how long it takes until the people realize what they are getting involved in with tourism. She said, "I work in a local development project and I did a survey among the inhabitants of two fishing villages affected by tourism. Most people at first think tourism is a very good thing, e.g. they are glad that there is so much to buy now which they weren't able to buy before. But if you ask them, 'What about the part you play in the new events?', then suddenly they think tourism is not a good thing. The economic revival caused by tourism is not properly understood by the local people. They only see the few cents they can earn now and not how fragile this new affluence is and that the tourist can stay away from one day to the next. The tourists bring along problems: There are more prostitutes in these two villages now. Besides that, drug abuse is increasing and there are more cases of burglary and theft."

The Tunisian film producer Rida Behi, who back in 1977 produced what is still the most impressive film on the subject of tourism in a developing country (Hyena's Sun), describes how difficult it is to grasp the phenomenon of tourism: "Tourism makes us blind. We cannot choose. It is like fog: It steals in everywhere. It only leaves us the crumbs and steals our everyday life."

A delegate from Hawaii who called herself one of the last native Hawaiians, said in Bad Boll, "We don't want tourism. We don't want you. We don't want to

be degraded as servants and dancers. That is cultural prostitution. I don't want to see a single one of you in Hawaii. There are no innocent tourists!" Words like these are new for us. It is not the contents of what is being said that is new. The new thing is that the Third World people are now speaking for themselves; the people who are directly affected by tourism and suffer from it. And it is also new that the Churches in the Third World are adopting the matter and are speaking with one voice.

The Bad Boll conference therefore marks a new chapter in the critical discussion of tourism. It is therefore worthwhile to think about its results.

The ECTWT and TEN, in cooperation with the WCC had issued the invitations. The Coalition on Third World Tourism is the union of the Protestant and Orthodox Churches and National Christian Councils of Asia, Africa, the Middle East, the Pacific, Latin America and the Caribbean, as well as the Federation of the Catholic Asian Bishops' Conference on issues of tourism.

How did it come to be that the Churches of the Third World gathered in such a large ecumenical coalition? In Penang, Malaysia, 1974, a group of Asian Christians recognized the "dilemma of tourism". At an international workshop in Manila, Philippines in 1980, tourism was decidedly condemned and the question was raised whether "tourism could be saved at all". That attitude changed in 1984. At the Chiang Mai workshop in Thailand, people tried to find a positive approach. The word coursed of an "alternative tourism", where mutual understanding, solidarity and equal rights should unite all those concerned with tourism. That also implied that these weighty problems connected with tourism can not be approached without the cooperation of the tourist-sending countries. Then in Bad Boll, the aim was to become more concrete. The representatives of the Third World admitted their weakness in the confrontation with large international companies. But they were also conscious of their power. "We know our strength lies in the integrity and truth of our claims and in our power to mobilize people who have dedicated themselves to a change in tourism."

The 140 participants from 32 countries appealed especially to the Churches in the tourist sending countries: "Before you tell us not to be unrealistic, we want you to listen to the cries of people. There is an urgent need for you to do so, you have to pay attention to the Third World, especially when the Third

World is threatened with dehumanisation. The world is one; when some are dehumanised, all are dehumanised; human persons can not be "developed" at the expense of other human persons."

To be concrete, there was the demand to encourage appropriate tourism models in which the "native" people are able to participate in all decisions regarding them. The development aid organizations are asked to support such projects. The Churches are requested to "seek means of joining with Third World people in their efforts to create a new tourism order within the context of the New Economic Order and a society which is just, participatory and capable of being sustained within the reality of the integrity of Creation".

2.5 Vision? Is there one?

The people in Bad Boll were in search of a vision. Is there one at all?

In many years' work, tourism critics have compiled a list of the negative effects of tourism in the Third World. They are now known and nameable. There is nothing essential to add. The new thing is that this criticism today comes from the Third World; it comes from all continents, from all countries affected by tourism. And international tourism, which is a very sensitive and vulnerable matter, must fear nothing more than an uneasy guest population. For who wants to travel when tourists have to be isolated from the local population and the local population from the tourists?

For many years, the participants in international conferences have appealed to governments, international organizations and the tourism industry to base tourism on mutual understanding, solidarity and equal rights instead of on exploitation and profit. These demands remain. The new thing, however, is that tourism critics now approach not only the target groups I just mentioned, but also the tourists themselves, the people in the countries visited and the Churches, provided they lend their voice to the powerless, the victims of tourism. This means that tourism critique is no longer only a matter of intellectuals asking the powerful in governments and the private sector to stop abuse in tourism. Today, it is performed by those it concerns directly - those involuntarily visited and the tourists themselves. Tourism critique is the result and the new task simultaneously of development education worldwide. We can still hope. For if the governments and the tourism industry don't give

tourism "back to the people, so that the experience of travel can enrich all", then, in the words of Cecil Rajendra, the advocate and poet from Malaysia, "we have to realize that we are sitting on a volcano. Below us, resentment against tourism is growing and seething."

4. INFORMATIE EN VOORLICHTING AAN TOERISTEN NAAR DE DERDE WERELD IN WEST-DUITSLAND

dhr. A. Vielhaber: Studienkreis für Tourismus/TEN.

My function within this program is to inform you about the different ways in which we in west-Germany have been trying, since 1973, to establish a development-oriented information- and preparationsystem for actual and potential Third World tourists.

Today's program leaves us 45 minutes to cover this complex including a 20 minute informationfilm which means that my statement must restrict itself to the most important facts.

In West-Germany everything started with the drums in 1973. The drums of an orchestra consisting of concerned people such as scientists, politicians, educators, church people etc., who kept a critical and sceptical eye to the stream of leisure tourism going from the so-called developed or industrialized countries in the Western hemisphere to the so-called underdeveloped countries of the Third World, starting in the mid of the sixties.

During a period of nearly ten years between 1965 and 1973, a period of a more or less prominent increase in Tourism to the Third World, it became clear that all of the postulated positive effects of tourism like:

- more foreign currency,
- more employment and more income for the destination countries, the
- positive multiplying effect on the economy,
- more international understanding and
- encounter between tourists and the host population,

should be put in contradiction with the negative effects caused by tourism namely:

- increased price-level, caused by a shortage of anyhow limited resources like foodstuff,
- new and additional dependence of markets belonging to industrialized countries,
- destroying of social structures,

- adopting of new ideas, norms and behavior patterns,
- changing of customs, traditions, habits etc.,
- creation of new requirements and expectations e.g. amusement and leisure,
- increase of crime, prostitution and venereal diseases,
- formation of a begging and tipping mentality,
- commercialisation of hospitality and arts,
- polluting and destroying of natural environments like beaches, wildlifeparks etc.

and last but not least:

- formation or strengthening of prejudice on both sides, hosts and guests due to lack of knowledge and sensitivity, poor language and the limitation of interhuman relationships originating out of existing travelconceptions like hotelghetto's, groupghetto's and programghetto's.

All of this was the sound of the drums.

Based on that background, Tourism to the Third World became a political dimension in West-Germany, especially in the field of development policy. This led in 1978 to a positionpaper, issued by the German government in which concrete guidelines were manifested in respect to development-aid for tourismprojects in Third World countries.

The result was that this development-aid lost substantial priority as tourism effects and social and economical structures in the destination countries were not easy to calculate.

On the other hand the German ministry for Economic Cooperation directed and enabled the Studienkreis für Tourismus e.V., the institute I'm working for, to establish a permanent development-oriented information-program for the target group of actual and potential tourists to the Third World. Presently some 3.8 million West-Germans belong to this group (for a period of 3 years).

As main goal it was formulated to help and enable tourists directly and indirectly to get a better idea and understanding of the problems connected to the host country and its population and also in regard to

their role and responsibility as tourists and guests by visiting a foreign culture and an economically underdeveloped society.

Behind this goal and political engagement stood and stands the fear of development politicians in West-Germany fearing that Third World Tourism could be counterproductive for general and usual limited acceptance concerning development policy and development aid among the Westgerman population.

It is said that if in each year between half a million Westgermans spend their holidays in Third World countries it is possible that a great portion of these tourists will return with wrong images, negative prejudice and experience concerning the reality of life in the countries which they visited.

If they only got acquainted with the touristic scenery, the surface of the host-country and only had a very limited chance to look behind the curtain in order to gain differentiated in-depth information, thereby leaving impressions and questions misunderstood and unanswered, then these tourists probably return from their Third World trip with conceptions like: the locals are primitive, simple-minded, dirty and lazy, they believe in ghosts and magic, they behave like children...and developmentaid therefore is useless.

If these negative conceptions, stereotypes, images and prejudice are passed on to friends, neighbours and relatives (we all know that talking on travel experiences is very popular) then these attitudes will subsequently create a negative multiplying effect. No one could really be interested in this.

Together with partner organisations like the protestant and catholic churches as well as development agencies, adult-education organisations and the travel-trade, concrete informationprojects have been elaborated and have been implemented.

The most important projects are:

1. The Sympathy-magazines. Magazines which try to create sympathy for the destination countries and for the population. This kind of publication is not comparable with the traditional travelguide books.

Under the title "Ägypten verstehen" (to understand Egypt) the magazines try to inform about the reality of life in a Third World country, by using short and well-written stories, features, interviews, portraits, documents and pictures.

The content is dealing with politics, history, reasons for underdevelopment, economics, religion, education system, everyday life of simple people, arts, literature, cooking and so on. This project is a cooperation project in terms of contents and financing, under the centralized control of the Studienkreis für Tourismus.

The magazines are sold to touroperators and travelagencies, which deliver the magazines free of charge to tourists, who have already booked a Third World-trip at their respective offices but they can be purchased by everyone.

To date we published 1.3 million magazines on 16 different Third World countries. Concerning its acceptance by the target group, the project was twice evaluated by means of copy tests.

2. We try to educate and motivate the tourist guides. In cooperation with the touroperators we already materialized more than 60 training seminars for more than 700 tourist guides.

The tourist guide plays a very important role during the vacation of tourists in Third World countries: as an expert and interpreter of the host country and of its foreign culture and people. The question is, what kind of an opinion he is propagating. If his knowledge e.g. is only focussed on the old Pharaohs of Egypt, the botanics and art history, then he will certainly have problems in answering - seriously and correctly - tourist questions like "What are the reasons for underdevelopment in

Egypt?" or "Why are masses of people not working, drinking tea, gambling and smoking waterpipes, sitting beside the streets? Why don't they work?"

The main goal of these seminars is to increase and optimize the ability of the tourist guide's argumentation, especially in this field.

3. We created special information films to be used on the one hand for demonstrating purposes on board of charter planes flying to Third World countries, and on the other hand for school and adult education.

The targets of this project are:

- to make the tourist recognize his responsibility and to change his view concerning his own travelbehaviour in the host country (therefore this project is called "Blickwechsel" which means "change the view").
- to show chances for a better understanding of the host country and its people.

Like the above mentioned projects, the "Blickwechsel" films are a cooperation project in terms of content and financing. Till now we produced 5 films dealing with different topics in countries like Sri Lanka, Kenya, Mexico, Jamaica and Marocco and we have already sold more than 900 copies in 16 mm and video version to education organizations and to the travel trade.

The acceptance of the films was checked in different ways, last but not least by using questionnaires on board of charterplanes, after having shown the film to the audience. The result was very positive.

The first film in this kind is called "Tourists in Sri Lanka". I now have the pleasure to present this film to you in English version and I hope that later on we will have a little bit time to come up with questions and to also discuss other topics as well.

Before ending my speech, I would like to point out two things:

1. All of our activities in Germany are based on serious research, including market-research. This, in my opinion, is a prerequisite for

gaining the interest of the tourist trade as a target group for these kind of cooperation projects. The publication called "Tourismus in Entwicklungsländern" (Tourism in developing countries), published by the German ministry of Economic Cooperation, will give you an overview of all the projects which have materialized during the last years.

2. I would like to stress that development-oriented information activities in West Germany could only be a drop on the hot stone. Third World tourists are coming from all industrialized countries of Europe and North America. It is a European and international task to accept responsibility and necessity for qualifying Third World tourism and to maximize positive effects, especially in the field of international understanding.

It would be a great step in that direction if the Netherlands could become a strong partner for Germany, Switzerland and other more or less engaged countries; and a strong partner also for the tourism-oriented networks in all regions of the Third World, trying to raise knowledge and consciousness among their people.

We need more partners and new good drummers!

Thank you very much for listening.

5. BLICKWECHSELFILM EN DISKUSSIE

Blickwechselfilm "Tourists in Sri Lanka": Doel en methode.

Schärfung des Blickes für die Verantwortung, die der Dritte-Welt-Reisende für sein eigenes Verhalten im Gastland trägt.

Es geht um drei exemplarische Beispiele für das Touristenverhalten in einer anderen Kultur und die sich daraus ergebenden Folgen für die einheimische Bevölkerung.

Inhoud.

Der Film beginnt mit einem Einstieg in die faszinierende Andersartigkeit Sri Lankas: Fremdartigkeit an Farben, Formen und Tönen, Alltagsleben der Bevölkerung, weite, tropische Sandstrände.

In dieses Land strömt seit Anfang der siebziger Jahre der internationale Urlaubstourismus, an dem die Deutschen zahlenmäßig führend beteiligt sind.

Schon kurz nach der Ankunft am Flughafen von Colombo werden die Touristen auf ihrem Weg zu den wartenden Bussen von Einheimischen mit Erfolg um Bonbons, Rupies und anderes angebettelt.

Die ganze Problematik des Bettelns wird besonders deutlich in einer Szene in Negombo, wo sich einheimische Kinder, Jugendliche und Erwachsene um die von einem stark bedrängten und verunsicherten Touristen ausgeteilten Mitbringsel balgen. Ein deutscher Reiseleiter spricht von einem Phänomen, dem die Touristen ziemlich unbeholfen gegenüberstehen.

Zur Lösung dieses Problems, für das letztlich ein unreflektierter „Glasperlentourismus“ verantwortlich ist, gibt es heute kein Patentrezept. Einiges gewonnen wäre allerdings mit mehr Zurückhaltung und Abwarten, mit der Fähigkeit des Touristen, in solchen Situationen sensibler und verantwortlicher zu reagieren.

Anuradhapura ist mit seinem Bodhi-Baum und seinen zahllosen Tempeln das zweitwichtigste buddhistische Heiligtum des Landes. Hier wird gebetet, geopfert und meditiert.

Anuradhapura ist damit zugleich eine touristische Attraktion. Es geschieht immer häufiger, daß die buddhistischen Gläubigen sich bei ihren religiösen Andachten stark beeinträchtigt fühlen von hemmungslos fotografierenden und spärlich bekleideten Touristen.

Hier fehlt es oft nicht nur am gebotenen Respekt gegenüber dem religiösen Empfinden der Einheimischen. Hier wird gleichzeitig ein wesentliches Merkmal religiöser Andersartigkeit, nämlich die sprichwörtliche Toleranz des Buddhismus, ziemlich strapaziert.

Der Hohe Priester, Pallegama Thero, macht deutlich, daß die Touristen immer willkommen sind, solange sie respektieren, daß sie sich in einem buddhistischen Heiligtum befinden und sich danach verhalten.

Hikkaduwa als Beispiel für ein vom Tourismus überrolltes Fischerdorf. Typische Strandszene: einheimische Kinder versuchen, die Aufmerksamkeit der Touristen auf sich zu ziehen, entweder durch ihre exotische Schönheit oder indem sie ihnen etwas zum Kauf anbieten. Häufig spielt beides zusammen. Viele Touristen reagieren „positiv“. Die Kinder werden „verwöhnt“, zum Teil sogar in die Hotels zum Essen eingeladen. Man kauft ihnen etwas ab oder weckt Bedürfnisse durch Versprechungen, die meist nicht einlösbar sind.

Als Beispiel dient der dreizehnjährige Nihal. Er ist bereits zum „Strandläufer“ geworden und geht nicht mehr zur Schule. Nihal berichtet, warum er lieber mit den Touristen zusammen ist und welchen materiellen Nutzen er daraus zieht, oder einmal daraus zu ziehen hofft.

Er verdeutlicht durch seinen Kontakt zu einem deutschen Ehepaar, wie „Kommunikation“ mit Touristen zustande kommt. Dagegen steht die Aussage von Nihals Vater, einem kleinen Teebudenbesitzer, der nicht einmal die Hälfte von dem verdient, was Nihal aus den Touristen „herausholt“.

Er spricht stellvertretend für alle Väter in Hikkaduwa, denen die Touristen ihre Kinder „weggenommen“ haben. Sie haben häufig keinen Einfluß mehr auf ihre Kinder – ihre Autorität ist zerstört.

Sie machen sich jedoch berechnete Sorgen um die Zukunft ihrer Kinder, die wegen des ständigen Zusammenseins mit Touristen später einmal keine abgeschlossene Schul- oder Berufsausbildung haben werden.

Nihals Vater bittet die Touristen, mehr Rücksicht auf diese Dinge zu nehmen, wenn sie sich mit den Kindern einlassen.

Der Film endet mit einer Szene von einem See, aus dem ein Wald von ehemals blühenden, durch die Überschwemmung aber abgestorbenen Bäumen emporragt.

Ein Symbol für die ständige Gefährdung einer Kultur durch massive und unkontrollierte Einflüsse von außen.

Der Film soll kein Zeigefinger sein, der den Urlaub vermiest. Er macht deutlich, daß unser verständlicher Wunsch, fremde Länder und Kulturen kennenzulernen und zu erleben, nicht auf Kosten derer gehen darf, die wir zu besuchen beabsichtigen.

Deshalb soll der Film den Betrachter anregen, über seine eigene Touristenrolle und die sich daraus ergebende Verantwortung nachzudenken.

Bei einem zielbezogenen Einsatz des Films im Flugzeug sollte dieser nicht ohne eine vorherige Ankündigung über das Bordmikrofon gezeigt werden.

Dieser Film entstand in Zusammenarbeit mit dem Studienkreis für Touristik, Starnberg.

Diskussion.

Het blijkt, dat dit soort programma's bijvoorbeeld ook in Japan gedraaid worden. Momenteel worden er initiatieven genomen om ook de host-population goed voor te bereiden op de komst van de toeristen, bijvoorbeeld met betrekking tot schoolkinderen: leerlingen hier en in Kameroen maakten tekeningen over toeristen en deze werden uitgewisseld. Pfäfflin vindt dat de belangrijkste initiatieven daartoe uit de ontwikkelingslanden zelf zullen moeten komen.

Er worden door de Duitsers projecten voor toerisme-managers, gidsen, en reisleiders georganiseerd. Er is echter gebrek aan feedback en onderzoek naar de resultaten van deze trainingen.

Dat geldt ook voor de Blickwechsel-films: er is te weinig gedegen onderzoek gedaan naar de resultaten ervan. Hoewel toeristen en gidsen vaak enthousiast zijn is niet systematisch onderzocht of er ook werkelijk veranderingen in hun gedrag optreden.

Er wordt gewezen op de verschillen tussen de Blickwechsel-films onderling. Een film over Kenia bijvoorbeeld, waarin de nadruk gelegd werd op sextoerisme, was niet welkom voor vertoning op het "in-flight-program" omdat volgens de reisindustrie de indruk gewekt werd dat iedere Keni-ganger een sextoerist was. Bij de toeristen wekte de film echter die indruk niet en men vond haar zelfs nuttig. 75% van de toeristen die ondervraagd zijn zouden dit soort films voor alle regio's willen zien.

Op een vraag of men hiermee ook werkelijk de voorwaarden voor een dialoog creëert, antwoordt dhr. Vielhaber dat het bij de Sri Lanka-film om een pilotstudie ging waar men zich met alternatieven voor toeristisch gedrag bezighield. Zonder een moraliserende vinger op te steken wilde men mensen uit de Derde Wereld (i.c. de hogepriester en de vader) de boodschap laten afgeven. Hoewel 78% van de ondervraagde toeristen antwoordde dat de Sri Lanka-film concrete hulp biedt en 82% denkt dat de film een positieve uitwerking zal hebben op hun reisgedrag, vindt Vielhaber dat er nog te weinig grondige studie is gedaan naar hoe het toeristisch gedrag in het bezochte land werkelijk beïnvloed wordt en hoe dat dat voordelen voor de Derde Wereld oplevert.

6. INFORMATIE EN VOORLICHTING AAN TOERISTEN NAAR DE DERDE WERELD IN NEDERLAND

Frans de Man: stichting Toerisme & Derde Wereld

Er is vandaag al gesproken over de rol van informatie en voorlichting bekeken vanuit het perspectief van de Derde Wereld en over de mogelijkheden die men in Duitsland heeft benut om voorlichting en informatie aan toeristen te verbeteren.

Mijn taak is het om aandacht te besteden aan de situatie in Nederland.

Ik doe dat in de volgende volgorde:

Eerst krijgt u wat voorzichtige cijfers over toerisme naar de Derde Wereld vanuit Nederland. Ik deel daarna een aantal groepen in die in Nederland betrokken zijn bij dat toerisme en ga in op de rol die voorlichting en informatie aan toeristen voor hun speelt. Dan kom ik uit op de positie van de stichting Toerisme & Derde Wereld en vanuit haar doelstellingen zal ik benadrukken hoe wij belang hechten aan voorlichting aan toeristen. We hebben hiervoor in het kader van een voorlichtingsprogramma een aantal voorstellen ontwikkeld en die zal ik presenteren. Omdat deze voorstellen, dit programma, het best te realiseren is als het gedragen wordt door een samenwerkingsverband, of zoals Frans Fontaine het noemde, een platform, zal het laatste deel van mijn verhaal daaraan gewijd zijn.

De cijfers

Het is moeilijk een beeld te krijgen van het aantal toeristen dat jaarlijks vanuit Nederland naar een land in de Derde Wereld reist.

Als we de statistieken van de World Tourism Organisation nalopen zien we dat er voor 1984 zo'n 400.000 aankomsten van Nederlanders in de Derde Wereld geregistreerd zijn. Dat is een stijging met 4 % ten opzichte van 1983.

Deze cijfers zeggen echter nog weinig over het absolute aantal Nederlanders dat een reis naar de Derde Wereld heeft gemaakt. Ten eerste wordt een

toerist elke keer geteld als hij een grens overschrijdt en ten tweede sluipen er nogal wat onnauwkeurigheden in de berekeningen. Er is bijvoorbeeld geen uniformiteit in de meetinstrumenten; categorieën reizigers worden niet gescheiden en regelmatig ontbreken er gegevens over landen.

Dat wil zeggen dat we uit de gevonden cijfers slechts kunnen konkluderen dat er in 1984 relatief, dat wil zeggen ten opzichte van 1983 een stijging van het aantal Nederlandse toeristen naar de Derde Wereld plaatsvond.

Bij een recent onderzoek onder toeroperators bleek dat ook voor de komende jaren een stijging van het aantal toeristen verwacht wordt.

Als we toch iets over absolute aantallen willen zeggen lijkt een schatting van rond de 200.000 redelijk. Hierbij moet opgemerkt worden dat de Noord-afrikaanse landen aan de Middellandse Zee en Turkije ook tot de Derde Wereld gerekend worden. Zover wat betreft de aantallen.

Verschillende groepen....

Dit is niet de plaats om in te gaan op de verschillende soorten van toerisme die er bestaan. Liever kijken we hier naar de verschillende groepen in Nederland die een rol spelen bij de verstrekking van informatie en voorlichting aan toeristen naar de Derde Wereld.

We onderscheiden een viertal groepen:

- de toeristen,
- organisaties die zich met Derde Wereld en voorlichting bezighouden,
- organisaties die zich met Toerisme en voorlichting bezighouden,
- commerciële reisorganisaties.

Wat we onder toeristen en commerciële reisorganisaties verstaan spreekt voor zich.

Bij de organisaties die zich met Derde Wereld en voorlichting bezighouden rekenen we landenwerkgroepen, kerken, derde wereldgroepen en de wetenschap.

Onder organisaties die met toerisme en voorlichting bezig zijn verstaan we toeristische instituten, de toeristische pers, verkeersbureaus, niet-kommerciële reisorganisaties etc. Natuurlijk overlappen deze twee categorieën elkaar hier en daar.

...en voorlichting

Nu we deze categorieën onderscheiden hebben kunnen we gaan kijken welke rol de informatie en voorlichting aan toeristen voor ieder van hun speelt.

We beginnen met toeristen:

Het is belangrijk om te bekijken wat de informatievoorziening bijdraagt aan hun vakantieplezier. Dit genot bestaat niet alleen uit het verblijf in het vakantieland maar iedereen weet dat een leuke vakantie al begint bij de voorbereiding en nog lang nasuddert bij het laten zien van dias en foto's. Informatie en voorlichting, mits goed verzorgd qua stijl, inhoud en presentatie, geven aan alle drie deze fasen van de vakantie meer inhoud en verhogen daarmee de kwaliteit.

Een goede voorbereiding verkleint daarbij de kans op misverstanden die de vreemde cultuur van het vakantieland uitlokt. Verkleint ook de kans op verkeerde verwachtingen en frustraties.

In het afgelopen voorjaar hebben we een enquête gehouden onder een aantal toeristen. We vroegen naar hun mening over het huidige informatiemateriaal. Daarbij bleek dat men het waardeert wanneer men kan kiezen uit een variëteit van materiaal. Zeker als dit beter aansluit bij de specifieke vragen van een toerist en als men informatie kan vinden over zaken waar men hier in Nederland ook bij betrokken is.

Toch bleef veel informatie vaak liggen of men wist niet van het bestaan ervan. De toerist zou meer dan nu geholpen moeten worden bij het vinden van voor hem relevante informatie.

Natuurlijk is de behoefte aan informatie niet bij alle reizigers even hoog maar uit een recent onderzoek onder reisorganisaties, uitgevoerd door Dafna van de Poel van het Nederlands Wetenschappelijk Instituut voor Toerisme (NWIT), bleek over de gehele linie een gestegen informatiebehoefte onder toeristen.

Bij de organisaties die zich met voorlichting bezighouden zijn voor ons twee categorieën van belang. Ik heb ze zojuist al genoemd: organisaties die dat doen vanuit hun betrokkenheid met de Derde Wereld en organisaties die voorlichten vanuit hun betrokkenheid met het toerisme.

Voorlichting aan toeristen naar de Derde Wereld speelt in deze organisaties op de volgende manier een rol.

De eerste groep beschikt meestal over een uitgebreide kollektie dokumentatiemateriaal en veel deskundigheid waarmee kennisvermeerdering en bewustwording omtrent de problematiek van de Derde Wereld bevorderd worden. Zelden echter heeft men een beleid dat gericht is op toeristen. Meestal neemt men tegenover deze doelgroep eerder een afwachtende houding in.

De toerist is vaak niet ingevoerd in de informatiestructuur van de Derde Wereldebeweging. Hij vindt uit zichzelf niet gemakkelijk de weg in het voorlichtingsbos en blijft zo verstoken van de daar geleverde informatie. Het is niet uitgesloten dat een zekere drempelvrees daar ook een rol in speelt.

Bij organisaties die zich met toerisme en voorlichting bezighouden vinden we vaak wel aandacht voor informatie aan toeristen naar de Derde Wereld. Voor sommige organisaties zijn echter de vragen van toeristen te incidenteel en te versnipperd om er structureel aandacht aan te besteden. Andere organisaties hebben de behoefte niet of slagen er niet in om hun activiteiten te vertalen naar informatie aan grotere groepen toeristen.

Als laatste hebben we onderscheiden de commerciële reisorganisaties en de rol die voorlichting aan toeristen voor hun speelt.

Het belang daarvan voor deze organisaties zit hem met name daarin dat hun cliëntele erbij gebaat is. De toeristen profiteren ervan en vragen er om. Zoals we juist gezien hebben bemerken de commerciële reisorganisaties een toename van de vraag naar informatie. De genoemde enquête werd uitgevoerd onder een groep toeroperators die jaarlijks zo'n 60.000 toeristen naar de Derde Wereld vervoeren. Een meerderheid, verantwoordelijk voor een markt-aandeel van zo'n 50.000 toeristen signaleerde zo'n toename.

Daarnaar gevraagd antwoordden praktisch alle reisorganisaties dat de klant tevreden is met de door hun verstrekte informatie. Maar zowel de enquêtes begin dit jaar onder toeristen als het onderzoek van het NWIT tonen aan dat de toerist meer informatie wil die beter is afgestemd op zijn vragen en interesse.

Verbetering van informatie en voorlichting moet vanwege de hierbovenge-
noemde argumenten gezien worden als verbetering van de dienstverlening aan de toerist, als produktverbetering.

Een bijkomend argument is dat commerciële reisorganisaties van een visie op de toekomst getuigen als men tegemoet komt aan de wensen van de bestemmingslanden in de Derde Wereld. Zoals we gehoord hebben stellen die prijs op beter geïnformeerde toeristen.

De stichting Toerisme & Derde Wereld

Hier is ook het moment om in te gaan op de positie van de stichting Toerisme & Derde Wereld en de vraag te beantwoorden waarom zij belang hecht aan een betere voorlichting aan toeristen.

De stichting Toerisme & Derde Wereld heeft de volgende doelstellingen:

- aandacht en betrokkenheid te vragen voor de problemen met betrekking tot het toerisme naar de Derde Wereld,
- initiatieven te nemen en te ondersteunen die gericht zijn op het stimuleren van positieve en het beperken van negatieve gevolgen van dit toerisme,

- een bijdrage te leveren aan een betere verstandhouding en beter begrip tussen de toerist en de lokale bevolking.

De activiteiten die we hiervoor willen ontplooiën liggen met name op het terrein van scholing, onderzoek en voorlichting.

Al vanaf 1979 houden we ons hiermee bezig. Als werkgroep van de Stichting Internationale Werkkampen verzorgden we voorlichtingskursussen voor jongeren die deel zouden nemen aan werkvakanties in Afrika. Toen de groep in 1982 toetrad tot het Third World Tourism Ecumenical European Network (TEN) werden er mogelijkheden gezocht om ook andere groepen toeristen aan te spreken.

Deze gedachte werd gestimuleerd door de Oekumenische Coalitie voor Toerisme naar de Derde Wereld (ECTWT). Deze coalitie is aangesloten bij de Wereldraad van Kerken en bestaat uit een groot aantal organisaties uit de Derde Wereld die betrokken zijn bij het toerisme in hun land. Zij benadrukken steeds weer het belang van voorlichting aan toeristen.

Uitbreiding doelgroep

Voor de uitbreiding van voorlichting naar grotere publieksgroepen werd met subsidie van de NCO de stichting Toerisme & Derde Wereld opgericht. Het uitgangspunt van de stichting is geworteld in dat van organisaties als TEN en ECTWT d.w.z. dat we het toerisme naar de Derde Wereld niet willen bevorderen, zeker niet in kwantitatieve zin. Dat is een zaak tussen de overheden in de Derde Wereld en de commerciële toeristische organisaties. Het gaat ons om de kwalitatieve aspecten van het toerisme.

Gesteund door de ideeën die daarover in de Derde Wereld leven en door de mogelijkheden zoals die in Duitsland en Zwitserland zijn gerealiseerd willen we de kwaliteit van het toerisme vergroten zoals beschreven in de doelstellingen van de stichting. Een van de middelen daartoe is voorlichting aan toeristen.

Voorlichting aan toeristen

Hiermee streven we twee doelstellingen na:

Ten eerste willen we zo een bijdrage leveren aan een betere verstandhouding en beter begrip tussen de toerist en de plaatselijke bevolking.

Op de tweede plaats willen we bereiken dat mensen na een goedvoorbereide ervaring in de Derde Wereld meer gevoeligheid krijgen voor de problemen waarmee de Derde Wereld kampt.

Beide doelstellingen zijn voor ons van gelijk belang en liggen in elkaars verlengde.

De zojuist onderscheiden belangengroepen in Nederland zullen niet aan beide doelstellingen evenveel waarde toekennen. De stichting stelt zich echter op het standpunt, en we zijn ervan overtuigd, dat met name bij de eerste doelstelling (beter begrip tussen toerist en bevolking) maar ook bij de tweede, de belangen van de verschillende groepen niet botsen. Hoewel de betrokken belangen uiteen lopen komen ze op het punt van informatie en voorlichting aan toeristen dicht bij elkaar en het is op dit punt dat de stichting Toerisme & Derde Wereld de belangen wil bundelen.

We geloven dat met meer coördinatie op dit punt, alle partijen hun voordeel kunnen doen. Dan zijn het uiteindelijk de toerist en de plaatselijke bevolking in de Derde Wereld die het meest profiteren.

De stichting Toerisme & Derde Wereld wil daarom een bemiddelende rol spelen tussen de genoemde belangen zonder deze uit het oog te verliezen.

Voorlichtingsprogramma

We hebben tot nu toe de posities van de verschillende betrokken partijen verkend en onze overtuiging uitgesproken dat we op het punt van informatie en voorlichting een vorm van samenwerking kunnen vinden.

Dhr. Vielhaber heeft ons voor de lunch laten zien hoe er in Duitsland samenwerking op dit gebied plaatsvindt. Ik wil nu een aantal voorstellen bespreken die we hier in Nederland zouden willen uitwerken.

Laten we daarvoor eerst nog eens resumeren welke knelpunten met betrekking tot informatie aan toeristen we bij de verschillende belangengroepen signaleerden.

- Daar is de wens van de toerist om uit een variëteit van informatie die zaken te kunnen kiezen die aansluiten op zijn specifieke vragen als toerist en op zijn interesses.
- De situatie op het gebied van voorlichting met name binnen de Derde Wereldbeweging is voor leken niet helemaal duidelijk.
- Kleine markten voor individuele toeroperators en voorlichtende instanties maken informatie- en voorlichtingsactiviteiten nauwelijks lonend.
- Toeristen als zodanig zijn geen eenduidige doelgroep en zijn daarom moeilijk te bereiken voor voorlichtende instanties.
- Er is een gebrek aan coördinatie.

Om deze knelpunten te overwinnen heeft de stichting Toerisme & Derde Wereld een aantal voorstellen geformuleerd en samengebracht in een voorlichtingsprogramma. Dit programma is gericht op een **effektievere aanpak van informatie en voorlichting, die dan beter aansluit bij de behoefte en interesse van de toerist en beantwoordt aan de realiteiten van de Derde Wereld.**

Zoals het een goed programma betaamt hebben ook wij een doelstelling, een doelgroep en een methode.

De doelstelling van het voorlichtingsprogramma hebben we als volgt geformuleerd.

We willen een bijdrage leveren aan een betere verstandhouding en wederzijds begrip tussen toerist en lokale bevolking door de toerist middels voorlichting in staat te stellen om:

- een vreemde cultuur niet als minderwaardig maar als anders en gelijk te ervaren,
- oog en gevoel te krijgen voor andere culturele waarden en normen en daar tijdens zijn reis rekening mee te houden.

Hierdoor zal hij tijdens en vooral ook na zijn reis meer begrip kunnen hebben voor de problemen waarmee de bevolking van de Derde Wereld geconfronteerd wordt.

Als doelgroep hebben we geformuleerd: al die potentiële toeristen naar de Derde Wereld die vooraf informatie met betrekking tot toerisme en hun vakantiebestemming willen verzamelen.

De methode om aan de doelstelling te werken valt uiteen in drie delen.

- we willen de toegankelijkheid van het huidige informatiemateriaal verbeteren,
- we willen dat materiaal aanvullen met informatie die aansluit bij de specifieke vragen en interesse van de toerist,
- we willen materiaal dat nu nog alleen in het Duits en Engels beschikbaar is (geproduceerd in de Derde Wereld of bij onze Duitse kollegas) hier in Nederland beschikbaar maken en eventueel vertalen.

Methoden

Deze methoden zijn als volgt uitgewerkt.

Ten eerste denken we de toegankelijkheid van het huidige informatiemateriaal te kunnen verbeteren door in samenwerking met andere voorlichtende instanties, bijvoorbeeld uit de Derde Wereldbeweging, efficiëntere wegen te zoeken om de toerist te bereiken. Hiervoor willen we een informatienetwerk weven, met een herkenbaar, centraal punt.

Van hieruit kan de toerist met zijn specifieke vragen doorverwezen worden naar de juiste voorlichters. Omgekeerd kunnen voorlichtende instanties hun cliënten met toeristische vragen naar dit centrale punt doorverwijzen. Via reisbureaus, katalogi, vouwfolders, advertenties en artikels moet bij de toerist bekendheid verworven worden voor dit netwerk.

Het tweede aktieterrein is daar waar lakunes zitten in het huidige informatiemateriaal. Eigen publikaties met nadruk op het perspectief van de Derde Wereld moeten die gaten opvullen. We denken hierbij aan een handzame (populaire) brochure over toerisme naar de Derde Wereld in zijn

algemeenheid en doelgerichte voorlichtingspakketten met betrekking tot Derde Wereld-landen en regio's die antwoord geven op de vragen van een toerist. Opgenomen daarin zouden moeten zijn reisinformatie, gegevens over toerisme naar de betreffende regio, verwijzingen naar belangrijke bronnen, literatuurverwijzingen, een agenda van relevante kulturele evenementen in Nederland, aanwijzingen om de kulturele kloof te overbruggen en belangrijke adressen.

Op de derde plaats is er ook nog een hoeveelheid materiaal in het buitenland dat we hier willen gaan verspreiden. Daaronder vallen audiovisuele middelen zoals de film die we zojuist gezien hebben. Maar we denken met name aan de reeks sympathymagazines waarvan u er een in uw symposiummap heeft.

Momenteel zijn we bezig om samen met onze Vlaamse kollegas mogelijkheden te zoeken om een van de magazines en wat ander materiaal, in het Nederlands te vertalen en aan te passen aan de eisen van Nederlandse en Belgische toeristen. Door samenwerking met Belgische organisaties uit het TEN kunnen we onze markt vergroten en de kosten van vertaling drukken. Niet alleen neemt zo de effectiviteit van het voorlichtingsprogramma toe maar ook vormen zich extra mogelijkheden om internationaal fondsen te werven.

Platform

Natuurlijk zoeken we voor ons voorlichtingsprogramma niet alleen internationaal steun. Met name voor de effectiviteit ervan zal het gedragen moeten worden door zoveel mogelijk, liefst alle betrokkenen in Nederland.

Kruciale vraag daarbij is of deze betrokkenen bereid zijn om in een samenwerkingsverband, of platform, mee te werken aan het realiseren van zo'n voorlichtingsprogramma.

Op deze vraag heeft de stichting Toerisme & Derde Wereld een antwoord proberen te vinden. Daarvoor maakten we onder andere weer gebruik van de voorlopige resultaten van het onderzoek dat Dafna van de Poel momenteel uitvoert.

We hadden al gezien dat de toeroperators een stijging konstateren in het aantal reizen naar de Derde Wereld. Maar ook in de informatiebehoefte van de toeristen bemerken zij een stijging. Meer toeristen willen dus meer informatie over hun vakantie in de Derde Wereld.

Het is daarom ook niet meer dan logisch dat het merendeel van de onder-vraagden inderdaad ook bereid blijkt te zijn om mee te werken aan de verspreiding, en een aantal ook aan de productie van meer informatie-materiaal.

Uit gesprekken met organisaties in de voorlichtende sector bleek dat men de voordelen van een informatienetwerk inziet en daarin zou willen deelnemen. Ook bij het produceren van materiaal kunnen we gebruik maken van de medewerking van deze organisaties.

Natuurlijk zijn er ook zaken waar men het niet over eens is.

In het genoemde onderzoek is gevraagd aan de toeroperators hoe zij denken over de inhoud van informatie en voorlichting.

Men is het erover eens dat er aandacht besteed moet worden aan de normen en waarden, geschiedenis en politiek van het land. De meningen lopen echter uiteen bijvoorbeeld over de vraag of er ook aandacht besteed mag worden aan de problemen waar de Derde Wereld mee wordt gekonfronteerd. Hoewel de meerderheid vindt dat daar aandacht aan besteed kan worden heeft een aanzienlijke minderheid daar bezwaren tegen.

Ook bij voorlichtende instanties zijn de meningen daarover verdeeld.

Over deze zaken, waarbij overleg of bemiddeling tussen alle betrokkenen noodzakelijk is, zou in een samenwerkingsverband of platform gepraat kunnen worden. We kunnen daarbij gebruik maken van de jarenlange ervaringen in Duitsland en Zwitserland die het succes van deze formule aantonen.

Voor het aantonen van de haalbaarheid ervan kunnen we echter ook dichter bij huis blijven. Ik doel hiermee op de Reizigers-Informerer-Reizigers dagen van het Tropenmuseum. Deze dagen, die ieder steeds een land als thema

hebben, fungeren als een soort platform waar alle betrokkenen bij het toerisme naar dat land hun informatie aan toeristen kunnen presenteren. Je vindt er luchtvaartmaatschappijen naast Amnesty International, Ambassadepersoneel naast landenwerkgroepen en georganiseerde reizigers naast overtuigde trekkers.

Dat deze voorlichtingsformule werkt blijkt uit het feit dat op elke dag zo'n 1000 tot 2000 mensen de geboden informatie komen opzoeken.

Naast taken op inhoudelijk gebied zou zo'n samenwerkingsverband, of platform bij moeten dragen aan het verhogen van de effectiviteit van de verspreiding van informatie en, minstens zo belangrijk, aan het creëren van een budget ervoor. Op langere termijn zou gedacht kunnen worden aan het uitbreiden van taken op het gebied van onderzoek en scholing van reis-personeel. Zo'n platform biedt bovendien een uitstekende gelegenheid om nieuwe initiatieven te ontplooiën en op de hoogte te blijven van ontwikkelingen en ideeën.

Ook zou er met meer overtuigingskracht internationaal contact gezocht kunnen worden met de gelijke initiatieven in Zwitserland en Duitsland, met de Vlaamse organisaties en met ECTWT.

Konklusie

We hebben nu aandacht besteed aan de verschillende belangengroepen die in Nederland bij het toerisme naar de Derde Wereld betrokken zijn. Daarna hebben we de positie van de stichting Toerisme & Derde Wereld toegelicht en het belang aangegeven dat zij aan goede voorlichting toekent. We hebben gekeken welke voorstellen de stichting doet om de situatie op het gebied van informatie en voorlichting te verbeteren en daarbij hebben we proberen aan te tonen dat daarvoor een samenwerkingsverband tussen alle betrokkenen wenselijk en onzes inziens ook mogelijk is.

De stichting Toerisme & Derde Wereld zou bij het realiseren van deze voorstellen de volgende rol spelen. We zouden een sekretariaat vormen dat het centrale, herkenbare punt is van het informatienetwerk, waar de toerist met zijn vragen terecht kan en van waaruit hij doorverwezen wordt

naar andere voorlichters. Bovendien willen we het voortouw nemen in het organiseren van een samenwerkingsverband, een platform en kunnen we daarvoor ook het kontaktadres vormen.

Daarbij kunnen we gebruik maken van de diensten van de internationale organisaties in Europa en in de Derde Wereld die ons steunen. Via ons kan zo'n platform bogen op de ervaringen en de expertise van onze kollegas in Duitsland en op onze samenwerking met de Vlaamse organisaties. We bieden zo een brok efficiëntie in voorlichtingsactiviteiten waarbij naar onze mening iedereen gebaat is.

Wat verwachten wij van de organisaties die volgend jaar met ons aan het voorlichtingsprogramma willen gaan meewerken?

We verwachten ten eerste dat men de doelstellingen van het programma onderschrijft. Dat men wil bijdragen aan een betere verstandhouding en beter begrip tussen de toerist en de lokale bevolking en dat men inziet dat een goedvoorbereide vakantieervaring in de Derde Wereld ertoe kan leiden dat de gevoeligheid voor problemen in deze Derde Wereld toeneemt.

We verwachten dat men bereid is mee te denken over nieuwe, efficiëntere vormen van informatie en informatieverbreiding waarbij rekening wordt gehouden met de belangen van de Derde Wereld.

We verwachten ook dat men niet alleen bereid is mee te denken maar ook om mee te werken aan de verspreiding van dat materiaal.

We verwachten dat men waar mogelijk meehelpt om ook financieel de voorwaarden te scheppen voor uitvoer van een informatie- en voorlichtingsprogramma bijvoorbeeld door deelname in het platform.

Vandaag hebben wij onze voorstellen, onze kennis en onze kontakten aan u, als betrokkenen aangeboden. Datgene wat we hier gepresenteerd hebben zijn concepten, open voorstellen, bedoeld voor de discussie. Pas een platform, een samenwerkingsverband zoals we dat voorgesteld hebben zou definitieve plannen verder moeten gaan uitwerken.

We hopen dat we zo dadelijk in de discussie een stap kunnen zetten in de richting van realistische plannen voor een voorlichtingsprogramma, ondersteund door zo'n samenwerkingsverband.

7. EEN REAKTIE OP DE PRESENTATIES VANUIT DE REISINDUSTRIE

dhr. L. Verburg: Unitravel Beheer.

Voor de discussie kreeg dhr. Verburg, directeur bij Unitravel Beheer, als vertegenwoordiger van het bedrijfsleven, de mogelijkheid om te reageren op datgene wat tot dan toe aan bod was gekomen. Hier volgt een samenvatting van zijn reactie.

De aanvankelijk positieve indruk die hij van de toekomstige activiteiten van de stichting Toerisme & Derde Wereld had, na het zien van de symposiummap, is wat vertroebeld door de jaren-zeventig-sfeer die de inleiders creëren: toeroperators worden toch weer gekriminaliseerd. Het idealisme van de aktievoerders destijds, leidde alleen maar tot verbodsbepalingen voor toeroperators; er zal nu minder gepolariseerd moeten worden. Gemoderniseerde communicatie brengt rijk en arm dicht bij elkaar en de problemen die hieruit ontstaan zullen door goede informatie moeten worden gladgestreken. Omdat dat goed is voor de toerist is het ook goed voor het bedrijfsleven.

De toerist wil zichzelf voorbereiden op een reis en de meest geschikte daarvoor manier is een totaalpakket, met informatiemateriaal van allerlei aard, dat hem/haar met de reisbescheiden wordt toegestuurd. Ook zou je kunnen denken aan het herschrijven van verouderde reisgidsen.

Wat betreft de voor- en nadelen van het toerisme zullen we niet gauw een betweterig vingertje naar de Derde Wereld moeten opsteken. Mensen daar zullen zelf door ervaring wijs moeten/willen worden om beter te kunnen besluiten wat ze willen.

Twee zaken moeten nog belicht worden, aldus dhr. Verburg. Ten eerste is daar de tegenstrijdigheid van het reizen. Men zoekt het ongeschondene en het onbekende. Als toeroperators hun werk te enthousiast doen is het onbekende al gauw overbekend en het ongeschondene bedorven. Dat is de kontradiktie van het toerisme en overheden in de Derde Wereld moeten daar in hun ontwikkelingsprogramma's voor toerisme rekening mee houden.

Ten tweede is er het verschil tussen de Nederlandse en de Duitse toerist. Vanuit Duitsland wordt er veel gecharterd naar ontwikkelingslanden. Vanuit Nederland veel minder. Vliegen is voor Duitsers daarom veel goedkoper. De Derde Wereld kan als pure strandbestemming, concurreren met bestemmingen dichterbij Duitsland. Als Nederlanders echter alleen in het strand geïnteresseerd zijn kunnen ze dichterbij huis veel goedkoper terecht.

Dhr. Verburg sluit af met de opmerking dat goede informatie een gezamenlijk doel zou kunnen zijn waarin een platform een belangrijke rol kan spelen.

8. DISKUSSIE

Nu volgt een samenvatting van de belangrijkste vragen en antwoorden uit de discussie die na deze reactie uit het bedrijfsleven gevoerd werd. Daar waar het van belang is zal de naam van betrokkenen vermeld worden.

Gevraagd naar de rol van ontwikkelingslanden zelf, in de informatievoorziening, antwoordt dhr. Mbaya van de ambassade van Kenia: Je kunt geen blueprint maken van wat goed is en wat slecht aan het toerisme in de Derde Wereld. Toeristen uit de ontwikkelde landen hebben vaak zeer weinig informatie. Zeker als ze alleen op de reisgidsen vertrouwen. Ze weten niet wat ze zullen aantreffen en stuiten daarom vaak op een cultureel shock. Men gaat en weet niets van het land, het volk en het leven van de gewone mensen, alleen van de vakantiestranden en de hotels. Het probleem dat daaraan ten grondslag ligt is dat de reis georganiseerd wordt door westerse organisaties en internationale hotels en airlines. Alles wordt geregeld vanuit het Westen en door het Westen. Na zo'n reis heeft men alleen geleefd in een geïsoleerde situatie en geen gevoel voor het gewone leven in het land gekregen. Misschien zul je wel eens een keer Nairobi ingaan maar je zult er niet echt iets van begrijpen.

Sommige toeroperators doen gewoon geen moeite om hun klanten voor te lichten bijvoorbeeld in het geval waar toeristen een landkaart van Kenia kregen waarop een hele provincie was weggelaten. Of voor die ene toerist die bij de Keniaanse ambassade informatie vroeg over de Carriben. Dhr. Mbaya benadrukte dat objectieve informatie noodzakelijk is en dat het toerisme daarmee gebaat is. De toerist zal moeten leren om zelf, gebaseerd op brede informatie, te kiezen. De toeroperator zal de toerist hiervoor de ruimte moeten bieden.

Naar aanleiding van een aantal vragen ontspint zich een discussie over de positieve en negatieve gevolgen van toerisme. Dhr. Verburg neemt hierbij het standpunt in dat de beslissing over al dan niet toerisme en over de voorwaarden waarop, in de Derde Wereld zelf genomen moet worden. De toerismeindustrie zal zich dan moeten aanpassen.

Maar wat onderneemt de reisindustrie zelf in dit verband? Er wordt opgemerkt dat de reisorganisaties zelf pas actie ondernemen als hun winst wordt aangetast. Het gaat hen bijvoorbeeld helemaal niet om al dan niet goed geïnformeerde toeristen. De stichting Toerisme & Derde Wereld zou zich daarom moeten richten op toeristen, om via hun de toeroperators onder druk te zetten. Zo moet worden afgedwongen dat deze laatsten zich kritisch met toerisme bezig houden. Liever nog zou de toerist ertoe gebracht moeten worden bepaalde plaatsen helemaal niet te bereizen. Je hoeft dan ook niet te zoeken naar samenwerking met de toeristenindustrie, noch compromissen te sluiten. Je moet toeristen rechtstreeks beïnvloeden.

Dhr. Verburg benadrukt, in reactie daarop, dat hij voor complete informatie is. Een totaalpakket van informatie, zo objectief mogelijk, waaruit de toerist kan kiezen, ongeacht of dit iets bijdraagt aan de belangen van de toeroperator. Als men echter wil bereiken dat het toerisme naar de Derde Wereld in omvang afneemt dan is er geen enkele basis om samen te werken.

In dit verband wordt de vraag gesteld wat je aanmoet met een platform waarin zoveel verschillende groepen verenigd zijn. Frans de Man antwoordt dat het platform niet in de eerste plaats georganiseerd gaat worden om problemen als sextoerisme en dergelijke aan te pakken. De doelstelling is om zich bezig te houden met voorlichting aan de bulk van toeristen die voor redenen van minder verwerpelijke aard naar een ontwikkelingsland gaan. Die groep die een duwtje in de rug nodig heeft om zich wat meer in het land te verdiepen.

2. Samenwerking met het toeristisch bedrijfsleven maakt het veel gemakkelijker om die toeristen, als weinig eenduidige doelgroep, te bereiken (al was het maar door vermelding van een telefoonnummer in de reisgids). Natuurlijk komen er problemen met het afbakenen van hoever je bijvoorbeeld kunt gaan met het verstrekken van informatie over de negatieve gevolgen van het toerisme. De stichting Toerisme & Derde Wereld vindt het juist daarom belangrijk om het volgende jaar samen met de betrokken organisaties te bekijken welke grenzen daarin akseptabel zijn en of we binnen die grenzen nog de belangen van de twee belangrijkste doelgroepen kunnen behartigen: de lokale bevolking in het ontvangende land en de toerist.

In België blijkt een organisatie "Wegwijzer" te bestaan die met zo'n 3500 leden al 7 jaar reisinformatie aan toeristen verstrekt, variërend van commerciële info tot werkavonden, taalkursussen en reisverslagen. Na een aantal moeilijke jaren is er nu een vorm van samenwerking gevonden tussen commerciële en niet-kommerciële organisaties.

Naast de problematiek van commerciële versus ideële belangenorganisaties worden belangentegenstellingen tussen groepen in de Derde Wereld gesignaleerd, met name tussen verschillende regio's en tussen de lokale bevolking en de nationale overheden. Je kunt niet echt praten over wat "de Derde Wereld" wil. Daarvoor is zij te divers en zijn er teveel belangentegenstellingen.

Een voorbeeld van hoe "de stem" van de Derde Wereld in het toerisme hier in Nederland klinkt is de stand van verkeersbureaus uit de Derde Wereld op de Vakantiebeurs in Utrecht. De belangen van de lokale bevolking en de problemen van het toerisme komen daar echter niet aan bod. Dhr. Fontaine van de Reizigers-Informeren-Reizigers dagen meldt dat zijn organisatie in 1987 op de beurs vertegenwoordigd zal zijn.

Deze Reizigers-Informeren-Reizigers dagen zijn er volgens Fontaine een levend bewijs van dat overheden uit de Derde Wereld en andere belangenorganisaties bereid zijn om samen informatie te geven aan toeristen. Natuurlijk moet je dan wel zorgen dat je een bepaalde maatschappelijke faktor in huis haalt, een markt. En daar is zijn organisatie, juist dankzij de platformformule, in geslaagd: 40.000 potentiële toeristen die zo'n drie uur in het Tropenmuseum rondwandelen.

In de zaal blijft twijfel bestaan over de mogelijkheid om, samenwerkend met onder andere toeristische bedrijven en Derde Wereldoverheden ook minder positieve informatie te verspreiden. Men vermoedt dat overheden zich zullen verzetten tegen iedere vorm van negatieve publiciteit en dat de toerismeindustrie niet mee zal werken aan meer informatie omdat dat haar belangen zou schaden.

Frans de Man gelooft dat er, net als in Duitsland en Zwitserland, ook in Nederland mogelijkheden zijn om een formule te vinden die, zo niet alle, dan toch een grote groep belangenorganisaties om zich heen kan verzamelen. Je zult daarbij moeten denken aan het bieden van verschillende soorten informatie waaruit de toerist zelf zijn keuze maakt. Maar ook aan concrete produkten zoals de "Sympathiemagazines" die het resultaat zijn van een belangenstrijd tussen verschillende betrokken partijen. De stichting Toerisme & Derde Wereld kan profiteren van de ervaringen die men daarbij in Duitsland al opgedaan heeft. Natuurlijk loop je het risico dat er links en rechts groepen af vallen. Je moet volgens de Man niet koste wat kost proberen samen te werken met iedereen. Een voorwaarde voor een goed en efficiënt voorlichtingsprogramma is echter een zo breed mogelijke basis.

9. ASLUITING

dhr. T. Bodewes: voorzitter van het symposium.

Mag ik nu afsluiten met de volgende opmerkingen. Voor zover ik heb kunnen bekijken (ook als voorzitter is je objectiviteit vaak gering) was er grote interesse voor het onderwerp. Een publiek dat redelijk op de hoogte was heeft de discussie intens gevolgd. We zijn beter op de hoogte gekomen van de situatie in Duitsland. We hebben uitgebreid met een toeroperator kunnen praten en daardoor is meer begrip ontstaan.

Hoewel het doel van de stichting Toerisme & Derde Wereld niet bereikt is zijn de partijen op de hoogte van elkaars standpunten en bleek er bereidheid van de kant van de bedrijven om samen te werken. Ook aan de andere kant was er, zij het kritisch, een positief geluid.

Ik heb de indruk dat er een basis bestaat om samen te werken. Dat hoeft dan niet in een grote groep van 60-70 mensen maar de voorbereidingen kunnen door de stichting Toerisme & Derde Wereld getroffen worden.

Bedankt voor uw bijdragen.

Renate Pors: stichting Toerisme & Derde Wereld.

Bedankt voor al uw medewerking en namens de stichting Toerisme & Derde Wereld wil ik u zeggen dat we veel inspiratie hebben opgedaan om verder te gaan met ons informatieprogramma.

DEELNEMERSLIJST.

<u>naam</u>	<u>organisatie</u>	<u>plaats</u>
P. van Amstel	Museum voor Volkenkunde	Rotterdam
J. Appelman		Nijmegen
A. Beerten	Cross Country Travels	Hillegom
A.K. Bhatia	Indiaas Verkeersburo	Brussel (B)
Th. Bodewes	Voorzitter Symposium	Breda
Tj. D. de Boer	Ambassade Brazilië	Den Haag
F. Bos	Pied-a-Terre	Amsterdam
H. van Boxtel	KU Brabant	Tilburg
F. ten Broeke		Amsterdam
E. Buckens	KU Brabant	Tilburg
E. van Camp	Humanitas Travel-Odysseus	Mortsel (B)
T. Custers	Landelijke India Werkgroep	Utrecht
M. van Dommele	Nat. Centr. voor Ontw. Sam.	Brussel (B)
J. van Doremalen		Nijmegen
M. Engelchor	NOVIB - 3 ^{de} Winkel	Amsterdam
F. Fontaine	Kon. Inst. v.d. Tropen	Amsterdam
B. Frank		Amsterdam
S. Franke	NBBS	Leiden
M. Geling	SIW	Utrecht
T. Gerkens-Coster	Travel Air	Bussum
J.D. 't Gilde		Utrecht
J. Greeven		Utrecht
J. van der Grient	KVK Noord-Limburg/CNV	Kessel
P. van der Grient		Kessel
T. Groen	TDC	Arnhem
R.J. Groeneveld	Inst. v. Intern. Excursies	Bergen
F. Houben	St. Overzeese Contacten	Best
D. van Houts	Rijksuniversitair Centrum	Antwerpen (B)
J.H. Huisman	TIO College	Hengelo
T. Jacquemijns		Huizen
H. Kappers	BIJK	Amsterdam
S. Karsten	NOVIB	Den Haag
M. v.d. Klaauw		Nijmegen
B. Kling	Woodbrokers	Roden
S. Kohlmann		Nijmegen
F.J.M. de Laaf	NOVIB	Den Haag
P. 't Lam	NCRV	Zeist
M.C. de Lange	Toerisme & Derde Wereld	Dordrecht
P. Lasschuit		Amsterdam
B. de Man		Oosterwijk
F. de Man	Toerisme & Derde Wereld	Nijmegen

J. de Man		Oisterwijk
K. Matton		Utrecht
B.K. Mbaya	Ambassade Kenia	Den Haag
D. Metz	Werkgr. Ontw. Sam. CNV	Haarlem
P. Mollinga	Toerisme & Derde Wereld	Dordrecht
J. Oldewelt	Cultuur Maandblad	Amsterdam
T. Onderdenwijngaard	Sri Lanka Werkgroep	Amsterdam
F.A.C. van Ooijen	Internationale Samenwerking	Den Haag
G. Pfaefflin	ZEB, ECTWT	Stuttgart (D)
D. v.d. Poel		Breda
I. Polak	Trouw	Amsterdam
R. Pors	Toerisme & Derde Wereld	Dordrecht
W. Reijnders	C.A.V.	Den Bosch
M. Roekaerts	Pro Mundi Vita	Brussel
C. Roelands		Utrecht
D. Roelven	KRO Ver van m'n Bedshow	Hilversum
W. Schuller t Peursum	Adviseur Toerisme & Rekreatie	Maarssen
S. Simons	KRO de Derde Wereld	Hilversum
N. Slooff	NBBS	Leiden
P. Spruijt		Amsterdam
S. Staaltekker		Nijmegen
R. Stapelbroek		Nijmegen
K. van Teeffelen	Toerisme & Derde Wereld	Nijmegen
L. Testers		Nijmegen
J. Tieleman		Breda
L. Verburg	Unitravel Beheer	Den Haag
D. Verhoeven	Broederlijk Delen	Brussel (B)
L. Vervoorn		De Bilt
A. Vielhaber	Stud. f. Tourismus, TEN	Starnberg (D)
M.C. Vietor	Free Lance Journalist	Leiden
E. Vreeke	KU Brabant	Tilburg
P. v.d. Werff	Univeriteit van Amsterdam	Amsterdam
C. Willemse	CBI	Rotterdam
H. de Wolf	KU Nijmegen	Nijmegen
A. Zevenberger		Grubbenvorst

WIJGMAAL-DECLARATION

TEN stands for: Third World/Tourism
European/Ecumenical
Network

It is a network of development agencies, aid agencies, church-groups, solidarity-groups and individuals who are active in the field of tourism and the effects it has on the people in the Third World. This working group understands Third World tourism in the context of the north-south conflict and denounces and fights unjust practices in tourism.

TEN acts as a partner to the Ecumenical Coalition on Third World Tourism as well as to other issue-oriented nets.

Members of TEN try to:

- raise consciousness and awareness on the effects of tourism to the people in the receiving countries of the Third World. Those effects should be researched and discussed from a development point of view. Similar problems within european tourism may also be considered in the endeavor towards more just societies.
- to support all attitudes which avoid the "touristic consumption" of other peoples, countries and cultures or which help to create equal relations among different countries.
- to encourage all means which increase the positive aspects within tourism and to fight all its negative aspects: that means tourism has to be measured by the criteria of contributing to building just, participatory and sustainable societies. TEN should look for cooperation with the tourism industry and with partners at all levels within the receiving countries.

Unedited text. Approved during the TEN III-meeting Wijgmaal-Leuven, 20 October 1984.

ecumenical coalition on third world tourism

AN ECUMENICAL COALITION

Early in 1982, several regional Third World ecumenical bodies decided to work together in response to the impact of tourism on Third World communities and agreed to form the ECUMENICAL COALITION ON THIRD WORLD TOURISM.

The partners of the Coalition are:

In ASIA:

The Christian Conference of Asia (CCA) and the Federation of Asian Bishops' Conferences (FABC), operating through its Office for Human Development (OHD)

In the PACIFIC:

The Pacific Conference of Churches (PCC)

In the CARIBBEAN and LATIN AMERICA:

The Caribbean Conference of Churches (CCC) and the Consejo Latino-Americano de Iglesias (CLAI)

In AFRICA:

The All Africa Conference of Churches (AACC)

In the MIDDLE EAST:

The Middle East Council of Churches (MECC)

These partners in the Coalition are open to working with people of other faiths who share their common concerns.

ON TOURISM

For several years, churches and other groups throughout the Third World have become increasingly aware of the profound effects tourism is having on their economy, their culture and their life-style.

The International Workshop on Third World Tourism held in the Philippines in September 1980 clearly identified these effects and challenged the Churches to take ACTION.

Not only the Manila Workshop, but many other Conferences and responsible research have identified tourism as a major issue of social justice and human rights and have demonstrated the urgency of acting NOW if the negative consequences of tourism are to be turned into opportunities for peoples' development and its positive potential realised.

WITH POSITIVE AIMS

The Ecumenical Coalition on Third World Tourism AIMS to:

- * FOCUS on tourism and the effect it has on the lives of the people of the Third World
- * ENCOURAGE awareness of the role of tourism in development models
- * PROVIDE opportunities for poor people affected by tourism to express their views and their hopes
- * DENOUNCE unfair practices in tourism
- * STIMULATE relevant research
- * ENABLE people to work together on an equal basis in creating positive programmes for change

AND A PROGRAMME

The Ecumenical Coalition on Third World Tourism HAS:

- * ESTABLISHED a small Secretariat in Bangkok, Thailand
- * ESTABLISHED a Library, Documentation and Resource Centre which is capable of collecting and disseminating relevant data
- * BEGUN the process of building up networks of communication and solidarity between groups seeking to take action relating to tourism
- * PUBLISHED a regular, quarterly newsletter, CONTOURS, which shares information and views as well as current news on tourism
- * SUPPORTED small-scale action/research programmes in various parts of the world
- * SPONSORED a major Workshop on Alternative Tourism with a Focus on Asia
- * PUBLISHED a significant DOCUMENTATION on Prostitution Tourism and a RESOURCE BOOK on Alternative Tourism

The Ecumenical Coalition on Third World Tourism WILL:

- * CONTINUE with the on-going programme of network building, communication, research and action
- * RESPOND to the stated needs of Third World people affected by tourism
- * CONTINUE to identify issues of urgent concern for research and action
- * CO-ORDINATE and ENABLE an international programme of theological reflection on tourism
- * SPONSOR regional and international Conferences and Workshops on major issues related to tourism
- * DIALOGUE with decision-makers in tourism
- * Actively PROMOTE those alternative forms of tourism which are responsive to the aspirations of the people of the Third World
- * CONTINUE to enable people to meet and co-ordinate their response to tourism

OF WHICH YOU CAN BE A PART:

Those groups and individuals who share the aims of the Coalition are invited to share in its programme. Concerned persons and groups may make use of the Resource Centre and receive the quarterly newsletter, CONTOURS.

People may make free use of CONTOURS to share their concerns with other people around the world. Write NOW to be on the Mailing List.

ADMINISTRATION AND SUPPORT:

The policy and programme of the Ecumenical Coalition are directed by an Executive Committee consisting of representatives of the partner bodies. A small panel of expert consultants advise the Executive Committee. The Executive Committee elects from among its members a Chairperson and Treasurer, who together with the Executive Secretary form the officers of the Coalition.

The present Executive Secretary, the Reverend Peter Holden and the Programme Co-Ordinator, Dr Koson Srisang are supported by a small staff in Thailand. Staff are responsible to the Executive Committee.

Financial support is provided by the partner bodies and individuals and groups who share their commitment to action on tourism. Major church agencies around the world have taken opportunity to express their concern for tourism through financial support of the Ecumenical Coalition on Third World Tourism.

THIRD WORLD PEOPLE AND TOURISM

The Bad Boll Conference Statement

We are 140 people, who have come to the Evangelische Akademie Bad Boll, F.R.Germany, March 19-22, 1986 from 30 countries in Africa, the Caribbean, Latin America, Europe, North America, the Middle East, Asia and the Pacific.

We were invited to this Conference: "Third World People and Tourism" by the Ecumenical Coalition on Third World Tourism (ECTWT)* and the Third World Tourism Ecumenical European Network (TEN)** in co-operation with World Council of Churches (WCC).

Among us there are: official Church representatives from the Third World and other places; there are senior executives in the Tourism Industry (both in the Government and Private Sectors); there are people whose lives and communities have been seriously affected by tourism; there are people with professional expertise in tourism; there are social scientists who have studied and analysed the effects of tourism on people and communities; there are representatives of solidarity groups, funding agencies and advocacy groups and there are educators, journalists and other kinds of communicators.

The major objectives of the coming together of our diverse group were (1) to hear at first hand the voices of representative "victims" of Third World Tourism speak about their experience related to access to land and water, loss of cultural identity, racial and cultural genocide, prostitution tourism, working conditions, ethnic discrimination and life-style changes, (2) to enable an unambiguous public exposure of the effects of tourism on Third World people and (3) to create a dialogue between some of the victims of Third World Tourism and some of those who have power to move towards a tourism which may be beneficial to all.

At the very beginning of our Conference, we were reminded of some trends in ecumenical response to Third World Tourism.

In 1974 in Penang, Malaysia, a group of Asian people recognised the dilemma of tourism and tried to identify positives and negatives. In 1980, the International Workshop on Third World Tourism, held in Manila, Philippines, articulated a strong condemnation of tourism and asked whether tourism could be salvaged. In 1984 in Chiang Mai, Thailand, the focus had changed to a more positive approach and there was talk of an alternative tourism and for some of us this was a major break-through.

Now in 1986 in Bad Boll, West Germany, we expected and hoped to come up with a new vision, a new orientation which may renew and redeem tourism. But some of us have said, "we still have a dilemma" (as we did in Penang), "we still have to expose injustice" (as we did in Manila) and our efforts to create a new form of appropriate tourism (which were begun in Chiang Mai) have been very limited. Here in Bad Boll, we ask ourselves: "is the new vision emerging?"

We have listened to people who are responsible for selling Third World Tourism; we have listened to people who are affected by this tourism, through their personal testimonies, in words, emotion, films, poetry and case studies. We have tried to come up with concrete recommendations of what should be done – not without difficulty and tension. We have heard several people say, "it's unrealistic as well as idealistic if we were going to be involved in this tourism concern. Third World People appear to be weak when confronted with the power of large international corporations. However, we know that their power lies in the integrity and truth of their claims and their ability to mobilise people committed to change.

We know we must be painfully realistic and look at Third World Tourism from the actual experiences of people affected by it. Just as tourism is still with us – so are people!

We make a special appeal to churches in tourist generating countries: Before you tell us not to be unrealistic, we want you to listen to the cries of people. There is an urgent need for you to do so, you have to pay attention to the Third World, especially when you are bringing dehumanising effects on the people of Third World communities. The world is one; when some are dehumanised, all are dehumanised; human persons can not be "developed" at the expense of the underdevelopment of other human persons. We are not condemning you, but we are asking "could we work together to make this world a better world through tourism?"

We ask development agencies that your future programmes take into account concern for tourism, articulated from the experiences and perspectives of people in the Third World.

We will be realistic. We will start from the reality of people – for us there is no other starting point. Equally important, we will be idealistic, our ideals are grounded in the needs, rights and aspirations of people.

Twelve years ago, when a small group of people met in Penang to share the same concern for tourism, nobody would have thought that an international gathering such as this would materialise. It was a dream, but our experience has taught us that we must always try to go a little bit beyond the possible.

Let us keep travelling together, dreaming our common dreams in a very wide-awake way.***

Specifically, the Conference recommends:

1. A "New Tourism Order" within the New International Economic Order

The "just, participatory sustainable society" demands that tourism benefits both sides – generating and receiving communities, in terms of economics, in terms of reformation, in terms of encounter, in terms of decision-making and in terms of equality.

2. Active Support for the Victims of Tourism

In order to achieve a new tourism order, those who have suffered from the ill effects of tourism must be actively assisted by development agencies, governments and N.G.Os., in co-operation with such organisations as trade unions, womens' groups. Meaningful alternative employment opportunities should be sought especially for the victims of prostitution tourism.

3. Direct Participation

The realisation of the New Tourism Order must be achieved through the direct involvement of all the people concerned. Tourists as well as host communities must participate in shaping the tourist experience along with governments and private enterprise.

4. A Pool of Expertise Available to All

Data banks, expert people, research, training, practical suggestions, manuals and resource people should be made available in appropriate languages and styles to guide and inform the realisation of a new tourism order.

5. The Development of "Alternative Tourism"

Concrete alternative models of tourism appropriate to the Third World should be encouraged and created. Such models should incorporate the ideals of justice, participation and sustainability. The issue of "alternative tourism" is the enabling of local people to participate in the decisions and policies being made and receive a just share of the benefits. For example, the use of locally-owned, local-style, small-scale accommodation should be promoted as an alternative to foreign-owned, foreign-style, large-scale accommodation.

6. Influence on Decision Makers

Active pressure towards the creation of a New Tourism Order should be brought to bear on Governments and the Tourism industry. People and groups concerned about tourism should use political channels (such as political parties, trade unions and share holdings) in order to apply this pressure effectively.

7. Monitoring and Re-Orienting the Media

Recognising the power of the media in shaping the tourist experience and peoples' expectations, conscious efforts must be made to monitor trends, oppose distorted images and re-orient both mass media and promotional media towards the imperative of human dignity and rights and creation of a more participatory tourism.

* * *

More specifically, the Conference recommends to the Ecumenical Coalition on Third World Tourism in co-operation with its network partners, that it seek to ensure the implementation of the above seven recommendations and

8. Make CONTOURS more accessible

Through appropriate translation and distribution in at least the French, Spanish and German language as well as English, and that the mailing list be expanded.

9. Create Regional Working Groups

In consultation with member bodies, the ECTWT should explore the possibility of regional staff (or working groups) in the Third World as well as the strengthening of supportive networks in Europe, North America, Japan, Australia and New Zealand. The ECTWT should also facilitate the linkage of these networks with Third World Networks and working groups. The establishment of independent resource centres should also be explored.

10. Explore "Code of Ethics"

Further develop codes of ethics for tourists and tour operators and monitor the Tourism Bill of Rights and Code of Conduct recently affirmed by the World Tourism Organisation.

11. Develop Alternative Tourism

The active involvement of the ECTWT in encouraging and monitoring Third World initiatives in Alternative Tourism is essential.

12. Conferences

A Programme of on-going meetings such as Conferences, Seminars, Workshops, Teach-ins should be continued with an emphasis on regional and local meetings.

13. Hawaii as an Urgent Issue

The ECTWT is urged to regard the present situation in Hawaii as urgent and seek to support the struggles of the people in appropriate ways. A Conference on Hawaiian Tourism may be a means of mobilising appropriate action for change and the Churches of Hawaii should be approached to support the action.

* * *

The Churches of the Third World as well as the Churches of Tourist generating countries and the World Council of Churches and the Vatican are urged to note the above thirteen (13) resolutions and more specifically,

14. Active Church Involvement

The Churches as witnesses to the Christian Gospel are urged to take active interest in the issues surrounding Third World Tourism, and to seek means of joining with Third World people (and other people of goodwill) in their efforts to create a new tourism order within the context of the New Economical Order and a society which is just, participatory and capable of being sustained within the reality of the integrity of Creation.

* * *

Bad Boll, F.R.Germany, March 22, 1986